

ความท้าทายและแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม
ในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย
Challenges and Approaches to the Development of Administrative Practices
for the Intensive Islamic Studies Curriculum in Public Primary Schools
in Thailand's Southern Border Provinces

โสรยา อาแซ^{1*} และสุนทรี วรรณไพเราะ²
Soraya Asae^{1*} and Suntaree Wannapiro²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งวิเคราะห์ความท้าทายในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย และเสนอแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมผ่านการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบความท้าทายหลัก 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทรัพยากร ได้แก่ การขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพ งบประมาณจำกัด และสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ความไม่สอดคล้องของหลักสูตรกับบริบทท้องถิ่น และขาดนวัตกรรมการสอน และ 3) ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ และการประสานงานระหว่างหน่วยงานและการมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้ สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ยังส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ บทความนี้เสนอแนวทางการพัฒนาที่เน้นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ สถาบันการศึกษา และชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และมาตรฐานการศึกษาชาติ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอิสลามในพื้นที่อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม การบริหารการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ความท้าทายทางการศึกษา

¹ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาพิเศษ โรงเรียนบ้านมูโนะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา

*Corresponding Author, e-mail: soraya6037@gmail.com

Abstract

This academic article explores the challenges of managing intensive Islamic education curricula in public primary schools in Thailand's southern border provinces while proposing effective development strategies. The study identifies three primary challenges through comprehensive document analysis and research: 1) Resources – There is a notable shortage of qualified educators, limited financial resources, and inadequate teaching materials. 2) Curriculum and instruction – The curricula often lack alignment with local contexts and innovative teaching methodologies. 3) Management – Significant hurdles exist in coordinating efforts between various agencies and a lack of community engagement. Furthermore, the persistent unrest in the region considerably impacts educational management. The article advocates for development approaches that emphasize collaborative efforts among government agencies, academic institutions, and local communities to enhance the quality of Islamic education in the region sustainably.

Keywords: Intensive Islamic Education Curriculum, Educational Administration, Southern Border Provinces, Educational Challenges

บทนำ (Introduction)

การจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เป็นประเด็นที่มีความสำคัญและท้าทายอย่างยิ่ง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมและศาสนา โดยประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับหลักคำสอนทางศาสนาอย่างเหนียวแน่น การจัดการศึกษาในพื้นที่จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงการบูรณาการระหว่างการศึกษาสายสามัญกับการศึกษาศาสนา เพื่อตอบสนองความต้องการและอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น (Assalihee and Boonsuk, 2023)

หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้นในโรงเรียนของรัฐเป็นนโยบายสำคัญที่รัฐบาลไทยได้ริเริ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างทางเลือกให้กับผู้เรียนในพื้นที่ การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้มุ่งเน้นการผสมผสานระหว่างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกับหลักสูตรอิสลามศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นควบคู่ไปกับการเข้าใจหลักการศาสนาอย่างลึกซึ้ง (Ministry of Education, 2020)

อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการหลักสูตรดังกล่าวยังประสบกับความท้าทายหลายประการ ทั้งในด้านการขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน งบประมาณที่จำกัด และการขาดสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ที่ยังส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในด้านความปลอดภัยของครูและนักเรียน รวมถึงความต่อเนื่องของการจัดการเรียนการสอน (Harahap et al, 2022)

ความท้าทายที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการสร้างสมดุลระหว่างการรักษาอัตลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องพัฒนากลยุทธ์ที่ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์และความเป็นพลเมืองโลก ในขณะที่เดียวกันยังคงต้องรักษาคุณค่าและหลักการของศาสนาอิสลาม (Assalihee and Boonsuk, 2023) การมีส่วนร่วมของชุมชนและการสร้างความเข้าใจระหว่างภาครัฐกับท้องถิ่นจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการหลักสูตร

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาวิเคราะห์ความท้าทายและแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐพื้นที่ชายแดนภาคใต้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนและยกระดับคุณภาพการศึกษาในพื้นที่อย่างยั่งยืน

ที่มาของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม

สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะทางวัฒนธรรม ศาสนา และประวัติศาสตร์ โดยประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และมีวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงกับศาสนาอย่างลึกซึ้ง การจัดการศึกษาในพื้นที่จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงมิติทางศาสนาอิสลามเป็นสำคัญ นับตั้งแต่การก่อตั้งรัฐไทยสมัยใหม่ การรวมศูนย์อำนาจและการสร้างมาตรฐานการศึกษาได้กลายเป็นนโยบายหลักของรัฐ อย่างไรก็ตาม ในบริบทของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนมุสลิม โดยเฉพาะด้านศาสนาอิสลาม ยังคงเป็นความท้าทายที่สำคัญ (Rochanahasdin, 2019)

รัฐบาลไทยได้พยายามพัฒนาหลักสูตรที่ผสมผสานการศึกษาทางโลกและศาสนาอิสลาม เพื่อสร้างสมดุลระหว่างนโยบายการศึกษาของรัฐกับความต้องการของชุมชนมุสลิมในพื้นที่ หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มจึงถูกพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของชุมชน โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้และปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเป็นระบบ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรนี้เป็นการผสมผสานระหว่างการศึกษาดั้งเดิมกับการศึกษาสมัยใหม่ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (Wae-u-seng et al, 2019)

อย่างไรก็ตาม การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ อาทิ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาครูผู้สอน ความสอดคล้องของหลักสูตรกับบริบท

ท้องถิ่น และการสร้างความเข้าใจระหว่างภาครัฐกับชุมชน นอกจากนี้ยังต้องพัฒนาทักษะทางสังคมและชีวิตให้แก่ผู้เรียน เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมที่มีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น หลักสูตรนี้จึงไม่เพียงมุ่งเสริมสร้างความเข้าใจในหลักศาสนาเท่านั้น แต่ยังต้องสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชนมุสลิม และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพควบคู่ไปกับการมีความรับผิดชอบต่อสังคม

มโนทัศน์ของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม

หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติด้านศาสนาอิสลามอย่างครอบคลุมและเข้มข้น ครอบคลุมทั้งการศึกษาวិชาการศาสนา การอ่านและท่องจำอัลกุรอาน การฝึกปฏิบัติศาสนกิจ และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน โดยได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของชุมชนมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างแนบแน่น (Kuakul and Wae-useng, 2018)

Abdulloh (2021) ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษอย่างสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งให้เห็นว่าการบริหารจำเป็นต้องผสมผสานความรู้ทางวิชาการเข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้การศึกษาครอบคลุมทั้งการพัฒนาปัญญาและจิตวิญญาณของผู้เรียน การจัดการศึกษาในลักษณะนี้มีความสำคัญในการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวิชาการและศีลธรรม ส่งเสริมให้ผู้เรียนเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกมิติ ทั้งด้านความรู้ ความคิด และจิตสำนึก อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

ดังนั้น การออกแบบและบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มจึงต้องคำนึงถึงการบูรณาการระหว่างความรู้ด้านวิชาการและศีลธรรม พร้อมทั้งมีความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามบริบทและความต้องการของชุมชนในพื้นที่ โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักศาสนาอย่างลึกซึ้ง สามารถปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างถูกต้องและเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคม

ลักษณะเด่นของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม

ลักษณะเด่นของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการบริหารจัดการการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนมุสลิมในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ โดยมุ่งเน้นการผสมผสานระหว่างการศึกษานในห้องเรียนและการฝึกปฏิบัติศาสนกิจ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ศาสนาอิสลาม การเชื่อมโยงทฤษฎีเข้ากับการดำเนินชีวิตจริงถือเป็นความท้าทายสำคัญในการบริหารหลักสูตร ที่ต้องออกแบบให้นักเรียนไม่เพียงมีความเข้าใจในเนื้อหาของศาสนาอิสลาม แต่ยังสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลักษณะเด่นของหลักสูตรมีดังนี้

1. การศึกษาในห้องเรียน การบริหารการเรียนการสอนในห้องเรียนมุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้ทางศาสนาอย่างเป็นระบบ นักเรียนได้เรียนรู้หลักธรรมคำสอนในศาสนาอิสลาม การวิเคราะห์และ

ทำความเข้าใจปรัชญาจากอัลกุรอาน โดยเน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการประยุกต์ใช้ความรู้ ในสถานการณ์จริง เช่น การตัดสินใจตามหลักศาสนา การอยู่ร่วมในสังคม พหุวัฒนธรรม และการปฏิบัติ ตามหลักศีลธรรมที่ถูกต้อง นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนยังครอบคลุมการพัฒนาทักษะวิชาการ และ การวิเคราะห์หลักธรรมในเชิงลึก ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้ง (Wae-u-seng et al, 2019)

2. การฝึกปฏิบัติศาสนกิจ การบริหารจัดการด้านการฝึกปฏิบัติศาสนกิจเป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยจัดให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด เช่น การละหมาด การถือศีลอด การปฏิบัติฮัจญ์ และการบริจาคทาน กิจกรรมเหล่านี้มีบทบาทสำคัญ ในการเสริมสร้างความศรัทธาและจิตวิญญาณที่มั่นคง ความท้าทายในการบริหารจัดการคือการสร้างสมดุล ระหว่างการเรียนวิชาสามัญและการปฏิบัติศาสนกิจ เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาทั้งด้านวิชาการ และการปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การพัฒนาเยาวชนทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรม การบริหารหลักสูตรให้ความสำคัญกับการพัฒนา ผู้เรียนอย่างองค์รวม โดยเฉพาะการพัฒนาด้านจิตใจและพฤติกรรม ผ่านการสร้างพื้นฐานทางศาสนาที่มั่นคง ในด้านศีลธรรมและคุณธรรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียน ความท้าทาย ในการบริหารจัดการคือการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่ไปกับการ เรียนรู้ทางวิชาการ

4. การบริหารจัดการด้านสื่อและทรัพยากรการเรียนรู้ การใช้ตำราและสื่อการเรียนการสอนที่อิง ตามหลักศาสนาเป็นอีกหนึ่งลักษณะเด่นของหลักสูตร โดยการบริหารจัดการต้องให้ความสำคัญกับการคัดเลือก และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักการและคำสอนของศาสนาอิสลาม ความท้าทายสำคัญคือ การจัดหาและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย มีคุณภาพ และเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน (Abdulloh, 2021)

จากลักษณะเด่นข้างต้น การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มจึงต้องมุ่งเน้นการบูรณาการ องค์ประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างสมดุล ทั้งการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน การฝึกปฏิบัติศาสนกิจ การพัฒนาด้านจิตใจและพฤติกรรม และการจัดการทรัพยากรการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา อย่างรอบด้านและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความท้าทายในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐพื้นที่ชายแดนภาคใต้เผชิญกับ ความท้าทายที่หลากหลายและซับซ้อน ทั้งในด้านการออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และ การตอบสนองต่อบริบททางสังคมและการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางศาสนา และวัฒนธรรม ความท้าทายเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของการจัดการศึกษา ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. ด้านทรัพยากรการบริหาร การบริหารทรัพยากรถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาและการพัฒนาสถานศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มที่ต้องอาศัยทรัพยากรที่หลากหลายในการสนับสนุน การดำเนินงาน การขาดแคลนทรัพยากรการบริหารส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาในหลายมิติ ดังนี้

1.1 การขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพ การขาดแคลนบุคลากรครูที่มีคุณวุฒิและความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านอิสลามศึกษาเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการบริหารจัดการหลักสูตรในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ Permana et al (2023) พบว่า ความแตกต่างของคุณภาพการจัดการศึกษาระหว่างสถาบันการศึกษาต่าง ๆ มีสาเหตุสำคัญมาจากการขาดแคลนครูที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ทั้งในด้านหลักการศาสนาอิสลามและศาสตร์การสอนสมัยใหม่ ส่งผลให้เกิดภาระงานที่มากเกินไปสำหรับครูที่มีอยู่ ทำให้ไม่สามารถทุ่มเทเวลาในการพัฒนาการสอนและดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึงและการจัดการเรียนการสอนในบางรายวิชาขาดความลึกซึ้งและประสิทธิภาพกระทบต่อคุณภาพการศึกษาโดยรวมและความสามารถในการแข่งขันของผู้เรียนในอนาคต

1.2 ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ข้อจำกัดในด้านนี้ Assalihee and Boonsuk (2023) ชี้ให้เห็นว่า งบประมาณที่จำกัดเป็นความท้าทายสำคัญในการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม โดยส่งผลกระทบต่อหลายด้าน การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและการจัดอบรมพัฒนาครูเป็นไปอย่างจำกัด ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียนไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึง การขาดความสามารถในการดึงดูดและรักษาครูที่มีคุณภาพ เนื่องจากข้อจำกัดด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ และการจัดหาอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนเป็นไปได้อย่างจำกัด

1.3 ด้านสื่อและเทคโนโลยีการเรียนการสอน เป็นด้านที่ Harahap et al (2022) วิเคราะห์ว่าการขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นเป็นอุปสรรคสำคัญในการบริหารจัดการหลักสูตร โดยพบประเด็นท้าทาย ได้แก่ การขาดสื่อดิจิทัลที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพในการดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ครูใช้สื่อการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน และขาดการบูรณาการเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้สื่อการเรียนการสอนที่ไม่สะท้อนบริบทท้องถิ่นและวัฒนธรรมอิสลาม ทำให้ผู้เรียนไม่เห็นความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาในชีวิตจริง

จึงกล่าวได้ว่า ความท้าทายด้านทรัพยากรเหล่านี้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาตามหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐพื้นที่ชายแดนภาคใต้ จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบและบูรณาการ เพื่อให้การบริหารจัดการหลักสูตรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์และตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง

2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของการบริหารหลักสูตร

อิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐพื้นที่ชายแดนภาคใต้ ซึ่งต้องคำนึงถึงการออกแบบ พัฒนา และบริหารจัดการให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น จากการศึกษาพบความท้าทายสำคัญในการบริหารจัดการ ดังนี้

2.1 ความสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ซึ่ง Lateh (2022) ชี้ให้เห็นว่า แม้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มจะมีเป้าหมายในการตอบสนองความต้องการของชุมชนมุสลิมในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ แต่ในทางปฏิบัติยังพบความท้าทายในการบริหารจัดการที่สำคัญ โดยพบว่ายังขาดการศึกษาและทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ส่งผลให้เนื้อหาและวิธีการสอนไม่สามารถสร้างแรงจูงใจหรือความเข้าใจที่ลึกซึ้งให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังพบปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาและบริหารหลักสูตร รวมถึงความไม่สอดคล้องระหว่างการบูรณาการคุณค่าอิสลามกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

2.2 นวัตกรรมจัดการเรียนการสอน จากการศึกษาของ Assalihee and Boonsuk (2023) เกี่ยวกับกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนด้านการศึกษาอิสลามในศตวรรษที่ 21 ได้พบความท้าทายที่สำคัญในการบริหารจัดการด้านนวัตกรรมการสอน โดยพบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีการสอนแบบดั้งเดิมที่เน้นการท่องจำมากกว่าการคิดวิเคราะห์ อีกทั้งยังขาดการพัฒนาและประยุกต์ใช้นวัตกรรมการสอนที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ยังพบปัญหาการขาดระบบการพัฒนาคู่มืออย่างต่อเนื่องในด้านนวัตกรรมการสอน รวมถึงข้อจำกัดด้านทรัพยากรและเทคโนโลยีในการพัฒนานวัตกรรมการสอน และการขาดแรงจูงใจในการพัฒนาและประยุกต์ใช้วิธีการสอนแบบใหม่ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนในภาพรวม

2.3 การบูรณาการระหว่างวิชาสามัญและวิทยาศาสตร์ ในด้านนี้ Iswan and Zaitun (2020) ได้ศึกษาการบูรณาการคุณค่าอิสลามในการจัดการเรียนการสอน พบความท้าทายที่สำคัญในการบริหารจัดการ โดยพบว่ายังขาดแนวทางที่ชัดเจนในการบูรณาการระหว่างวิชาสามัญและวิทยาศาสตร์ ส่งผลให้ผู้เรียนไม่เห็นความเชื่อมโยงและความสำคัญระหว่างความรู้ทั้งสองด้าน นอกจากนี้ยังพบปัญหาการแยกส่วนในการจัดการเรียนการสอนระหว่างวิชาสามัญและวิทยาศาสตร์ รวมถึงความไม่สมดุลในการจัดสรรเวลาเรียน และการขาดการประยุกต์ใช้หลักการทางศาสนาในการจัดการเรียนการสอนวิชาสามัญ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม

ความท้าทายเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยต้องคำนึงถึงการบูรณาการองค์ความรู้ การพัฒนานวัตกรรมการสอน และการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างวิชาสามัญและวิทยาศาสตร์ เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างแท้จริง

3. ด้านการบริหารจัดการ การบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้นในโรงเรียนของรัฐพื้นที่ชายแดนภาคใต้เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งผู้บริหาร ครู บุคลากร นักเรียน และชุมชน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้จากการศึกษาพบความท้าทายในการบริหารจัดการที่สำคัญ ดังนี้

3.1 การประสานงานระหว่างหน่วยงาน โดย Harahap et al (2022) ชี้ให้เห็นถึงปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการในหลายมิติ การดำเนินนโยบายขาดความราบรื่น และความต่อเนื่อง อีกทั้งยังเกิดความซับซ้อนในโครงสร้างการบริหารและความแตกต่างของวัฒนธรรมองค์กร นอกจากนี้ยังพบว่าขาดกลไกการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงาน ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงานและการซ้ำซ้อนของภารกิจ รวมถึงมีความขัดแย้งในนโยบายและแนวทางการปฏิบัติระหว่างหน่วยงาน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่

3.2 การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นส่วนที่ Abdel-Monem et al (2020) ได้วิเคราะห์ให้เห็นถึงระดับของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการศึกษา พบว่ายังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งขัดแย้งกับหลักการของการจัดการศึกษาอิสลาม สาเหตุสำคัญมาจากการขาดกลไกที่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง รวมถึงความไม่เข้าใจในบทบาทและความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้ยังพบปัญหาการขาดความไว้วางใจระหว่างชุมชนกับสถาบันการศึกษา ส่งผลให้การจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชน อีกทั้งยังขาดระบบการสื่อสารและประสานงานที่มีประสิทธิภาพระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการศึกษาอย่างมีส่วนร่วม

3.3 การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นด้านที่ Chehdimae and Ali (2022) ได้ศึกษาแนวปฏิบัติด้านภาวะผู้นำในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนอิสลามในภาคใต้ โดยพบความท้าทายที่สำคัญในการพัฒนาผู้บริหาร โดยผู้บริหารส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในการบริหารเชิงกลยุทธ์และการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา อีกทั้งยังขาดโอกาสในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ นอกจากนี้ยังพบปัญหาการขาดแรงจูงใจและการสนับสนุนในการสร้างการเปลี่ยนแปลง รวมถึงการขาดความเข้าใจในบริบทและความต้องการที่เปลี่ยนแปลงของสังคม และการขาดเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษา

ความท้าทายเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ โดยต้องอาศัยการพัฒนากลไกการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง และการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้นในโรงเรียนของรัฐสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม

1. การพัฒนาทรัพยากรบุคคล การพัฒนาทรัพยากรบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอิสลามในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ การเร่งผลิตและพัฒนาครูที่มีความเชี่ยวชาญทั้งด้านวิชาการและศาสนาอิสลามเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยควรมีการร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาทั้งในพื้นที่และต่างประเทศ เพื่อสร้างหลักสูตรการผลิตครูที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของพื้นที่ นอกจากนี้ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มทักษะการสอนและการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญควบคู่ไปกับการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ระหว่างครูในพื้นที่และต่างพื้นที่ ในส่วนของการพัฒนาครูควรเน้นการเสริมสร้างทักษะการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการในศตวรรษที่ 21 ควบคู่ไปกับการรักษาคุณค่าทางศาสนา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาทักษะสมัยใหม่กับการรักษาอัตลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชน (Assalihee and Boonsuk, 2023)

2. การปรับปรุงหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรเป็นอีกหนึ่งแนวทางสำคัญในการพัฒนาการศึกษาอิสลามในพื้นที่ โดยควรมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการความรู้ทางวิชาการกับหลักคำสอนทางศาสนาอย่างสมดุล การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้เชี่ยวชาญทางศาสนาในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้หลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการและบริบทของท้องถิ่นอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ควรมีการปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเพิ่มความยืดหยุ่นของหลักสูตรเพื่อให้สามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ Lateh (2023) ได้นำเสนอรูปแบบการบูรณาการคุณค่าอิสลามและบริบทท้องถิ่นเข้ากับการสอนคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีของการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น แนวคิดนี้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาหลักสูตรในรายวิชาอื่น ๆ ได้ เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน

3. การส่งเสริมนวัตกรรมการเรียนการสอน การส่งเสริมนวัตกรรมการเรียนการสอนมีความสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอิสลาม โดยควรมุ่งเน้นการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนควบคู่ไปกับการพัฒนาวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาอิสลามในต่างประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนนวัตกรรมการสอนก็เป็นแนวทางที่น่าสนใจ ทั้งนี้ Sholeh (2023) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบูรณาการเทคโนโลยีในการศึกษาอิสลาม แต่ก็ชี้ให้เห็นถึงความท้าทายในการนำไปใช้และความจำเป็นในการพัฒนานโยบายที่เหมาะสม ดังนั้นการส่งเสริมนวัตกรรมการเรียนการสอน จึงต้องคำนึงถึงความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานทักษะของครูผู้สอน และความเหมาะสมกับบริบททางวัฒนธรรมของชุมชน

4. การพัฒนาระบบการประเมินผล การพัฒนาระบบการประเมินผลเป็นอีกหนึ่งแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอิสลาม โดยควรมุ่งเน้นการปรับปรุงระบบการประเมินผลให้มีความครอบคลุมและสะท้อนคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง การพัฒนาเครื่องมือประเมินที่วัดทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักศาสนาเป็นสิ่งจำเป็น นอกจากนี้ควรส่งเสริมการประเมินตามสภาพจริง และการประเมินเพื่อพัฒนา เพื่อให้การประเมินผลเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง อีกทั้ง Kasmawati et al. (2023) ได้เสนอแนวทางการประเมินผลที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ผ่านหลักสูตรแบบบูรณาการในโรงเรียนประถมศึกษาอิสลาม ซึ่งเป็นแนวคิดที่น่าสนใจ และสามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบการประเมินผลสำหรับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มได้ โดยเน้นการประเมินที่ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ ทักษะชีวิต และคุณธรรมจริยธรรมตามหลักศาสนา

5. การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการศึกษาอิสลามในพื้นที่ โดยควรมุ่งเน้นการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอนของการจัดการศึกษา ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนการประเมินผล การจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้นำศาสนา และองค์กรชุมชนเป็นแนวทางที่สำคัญ นอกจากนี้ควรส่งเสริมกิจกรรมที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ในโรงเรียนกับวิถีชีวิตในชุมชน เพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างการศึกษากับวิถีชีวิตจริงของผู้เรียนในสถานศึกษา ซึ่ง Abdel-Monem et al (2020) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างความรู้สึกลดภัยและความไว้วางใจในระบบการศึกษา ดังนั้น การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงไม่เพียงแต่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษา แต่ยังเป็นการสร้าง ความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างสถาบันการศึกษา กับชุมชนอีกด้วย

6. การพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษา การพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาเป็นอีกหนึ่งแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอิสลาม โดยควรมุ่งเน้นการจذبบรมเชิงปฏิบัติการด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งในพื้นที่และต่างพื้นที่และการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการในสถานการณ์วิกฤตและความไม่แน่นอน Chehdimae and Ali (2022) ได้เสนอรูปแบบภาวะผู้นำทางการศึกษาเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนอิสลามในภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิด เชิงกลยุทธ์ การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมและการนำการเปลี่ยนแปลง รวมถึงการเสริมสร้างความสามารถในการบริหารจัดการในสถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอนสูง ทั้งด้านความมั่นคงและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะในด้านการบริหาร ความเสี่ยง การตัดสินใจภายใต้ภาวะกดดัน และการสื่อสารในภาวะวิกฤตจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรได้รับการส่งเสริม

ดังนั้นการสร้างเครือข่ายและชุมชนแห่งการเรียนรู้ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาทั้งในและนอกพื้นที่ยังเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาภาวะผู้นำ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แนวปฏิบัติที่ดี และ

การเรียนรู้จากความสำเร็จและความท้าทายของกันและกันจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการกับปัญหาและพัฒนาการศึกษาหลักสูตรอิสลามแบบเข้มในพื้นที่ต่อไป



ภาพ 1 การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม

จากการศึกษาครั้งนี้ ได้นำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในบริบทของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยองค์ความรู้แรกคือ **การบูรณาการหลักสูตรแบบองค์รวม** ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาแบบบูรณาการระหว่างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มอย่างเป็นระบบ โดยสร้างความเชื่อมโยงระหว่างความรู้ทางวิชาการและหลักคำสอนทางศาสนา ในทุกรายวิชา มีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนมุสลิม พร้อมทั้งพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่ผสมผสานเนื้อหาทางวิชาการและศาสนา รวมถึงการสร้างระบบการวัดและประเมินผลที่ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการและการปฏิบัติศาสนกิจ

องค์ความรู้ที่สองเกี่ยวข้องกับ **การพัฒนาครูแบบองค์รวม** ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูที่ครอบคลุมทั้งความรู้ทางวิชาการและศาสนา การเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนการสอนในสังคมพหุวัฒนธรรม การพัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการสอน ตลอดจนการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการสอนและการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างครู

องค์ความรู้ที่สามคือ **กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนเชิงรุก** ที่มุ่งเน้นการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างโรงเรียน ผู้นำศาสนา และองค์กรชุมชน การพัฒนาระบบการสื่อสารและประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การสร้างเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและรับฟังความต้องการของชุมชน รวมถึงการจัดกิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลการมีส่วนร่วมของชุมชน

องค์ความรู้ที่สี่เกี่ยวกับ **ระบบการประเมินผลแบบองค์รวม** ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเครื่องมือประเมินที่ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การสร้างตัวชี้วัดที่สะท้อนการประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตประจำวัน การประเมินทักษะชีวิตและการอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรม ตลอดจนการพัฒนากระบวนการติดตามพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการประเมินผู้เรียน

องค์ความรู้สุดท้ายคือ **รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเชิงพื้นที่** ที่มุ่งเน้นการพัฒนาระบบบริหารที่มีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้ตามสถานการณ์ การสร้างแผนรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินและความไม่แน่นอน การพัฒนาระบบการสื่อสารและประสานงานที่มีประสิทธิภาพ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาในพื้นที่และการพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

องค์ความรู้ใหม่เหล่านี้เป็นการนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการที่ครอบคลุม เป็นระบบ และตอบสนองต่อความท้าทายในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และบริบทพื้นที่ที่สำคัญ การพัฒนาองค์ความรู้เหล่านี้ไม่เพียงแต่จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ แต่ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาในบริบทที่มีความคล้ายคลึงกันได้อีกด้วย

บทสรุป

จากการศึกษา สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยข้างต้น ได้มีข้อค้นพบความท้าทายในการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในสถานศึกษาของรัฐหลายประเด็น ได้แก่ การขาดแคลนทรัพยากรทั้งด้านบุคลากรและงบประมาณเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอิสลามในพื้นที่หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มที่ใช้ในสถานศึกษา ขาดความยืดหยุ่นและการปรับให้เข้ากับบริบทท้องถิ่นอย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับน้อย ชุมชนขาดความร่วมมือในการเข้ามาจัดการศึกษาในหลักสูตรดังกล่าว ซึ่งมีผลต่อการยอมรับและความเชื่อมั่นในระบบการศึกษา นอกจากนี้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ยังส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อการจัดการศึกษา ทั้งในด้านการปลอดภัย การเข้าถึงการศึกษา และคุณภาพการเรียนการสอน การบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการศึกษาอิสลาม จึงเป็นความท้าทาย ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐานและทักษะของบุคลากรที่จะต้อง

มีการพัฒนาอย่างครอบคลุมและสุดท้าย ภาวะผู้นำทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ดังนั้น การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐพื้นที่ชายขอบสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นความท้าทายที่ซับซ้อนและต้องการการแก้ไขอย่างเป็นระบบ จากการศึกษาพบว่าปัญหาหลักประกอบด้วย การขาดแคลนทรัพยากร ความไม่สอดคล้องของหลักสูตรกับบริบทท้องถิ่น และการขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของชุมชน ซึ่งมีผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา นอกจากนี้ สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในหลายมิติ อาจกล่าวสรุปได้ว่าการดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาทั้ง 6 ประการข้างต้น จำเป็นต้องมีการบูรณาการและประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา องค์กรทางศาสนาและชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างแท้จริง การพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐพื้นที่ชายแดนภาคใต้เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือ ความเข้าใจ และความมุ่งมั่นจากทุกภาคส่วน การสร้างสมดุลระหว่างการรักษาอัตลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกสมัยใหม่ เป็นความท้าทายสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การศึกษาอิสลามในพื้นที่สามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและสร้างสังคมที่สงบสุขและเจริญก้าวหน้าต่อไป

References

- Abdel-Monem, T., Sateemae, M., ... DeKraai, M. (2020). Perceptions of Human Security Among Islamic School Students, Parents and Teachers in Southern Thailand's Subnational Conflict Zone. *Civil Wars*, 22(2–3), 379–421.
- Abdulloh, W. (2021). *Model of School Administration for Promoting 21st Century Learning Skills of Primary Students in Three Southern Border Provinces*. (Doctoral Thesis, Prince of Songkla University). [in Thai].
- Assalihee, M. and Boonsuk, Y. (2023). Teaching Management Strategies on 21st Century Islamic Education for Southernmost Thai Private Islamic Schools. *Anatolian Journal of Education*, 8(1), 13–28.
- Chehdimae, H. and Ali, H. M. (2022). Leadership Practices among Islamic Private Secondary School Principals in Southern Thailand: Validating a Model of Strategic Educational Leadership. *IJUM Journal of Educational Studies*, 10(2), 81–105.

- Harahap, K. S., Rajab, K., ... Sawaluddin, S. (2022). Analysis of Islamic Educational Policy: Thailand Case Study. *Al-Tanzim Journal Manajemen Pendidikan Islam*, 6(1), 54–64.
- Iswan, I. and Zaitun, Z. (2020). Integrating Islamic Values on ESL Classes: Indonesian Teachers' Attitudes Toward Islamic Education Management in South Thailand. *Ta Dib; Jurnal Pendidikan Islam*, 25(2), 96–106.
- Kasmawati, K., Herlian, H., Abubakar, A. (2023). *Transformation of Islamic Education: Fostering Exemplary Character through Integrated Curriculum in Islamic Elementary Schools. Journal of Leadership, Management and Policy in Education*, 1(2), 33–40.
- Kuakul, Y. and Wae-useng, N. (2018). Development of Academic Affairs Administration Model of Islamic Private Schools in Southern Border Provinces to Make Learners Perfect Men. *Al-Hikmah Journal of Fatoni University*, 8(15), 15-28.
- Lateh, A. (2022). A Model for Integrating Islamic Values and Local Contexts into Mathematics Instruction for Secondary Students. *Attarbiyah Journal of Islamic Culture and Education*, 7(2), 107–124.
- Ministry of Education. (2020). *Education Management Policy in the Southern Border Provinces, 2006-2020*. Bangkok: Office of Educational Policy and Planning. [in Thai].
- Permana, H., Wahyudin, U. R. and Bidohbudee, M. S. (2023). Management of Islamic Learning Programs in Improving the Quality of Educations in Thailand. *Al-Tanzim Journal Manajemen Pendidikan Islam*, 7(1), 137-149.
- Rochanahasdin, S. (2019). *The Development Model of School Administration for Promoting the Citizenship of Students in Basic Education in Three Southern Border Provinces*. (Doctoral Thesis, Prince of Songkla University). [in Thai].
- Sholeh, M. I. (2023). Technology Integration in Islamic Education: Policy Framework and Adoption Challenges. *Journal of Modern Islamic Studies and Civilization*, 1(02), 82–100.
- Wae-u-seng, N., Hengpiya, A., and Sa-U, S. (2019). Islamic Educational Administration and Management Program, Prince of Songkla University (PSU): Contributions and Challenges for Malay Muslim Community in Thailand. *Journal Pendidikan Islam*, 5(1), 1–10.